

Економічні аспекти підприємництва та торгівлі

УДК: 005.334:339.9(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14747074>

Оцінка ризиків глобальних економічних змін на стратегію підприємств в Україні

Рагуліна Надія Вікторівна,

кандидат економічних наук, доцент, кафедра цифрових технологій та
проектно-аналітичних рішень, факультет автоматизації виробництва та
цифрових технологій, ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0199-2833>

Прийнято: 12.11.2024 | Опубліковано: 30.11.2024

Анотація. Актуальність дослідження визначається значним впливом глобальних економічних змін на стратегії підприємств в Україні, що переживають економічну нестабільність. Реформи в міжнародних торгових відносинах, геополітична напруга, технологічні інновації та екологічні виклики створюють нові ризики для бізнесу, особливо для компаній, що не готові до таких змін. У контексті цього дослідження встановлено, що українські підприємства постають перед низкою серйозних проблем, серед яких недостатня фінансова стійкість, порушення ланцюгів постачання та обмежений доступ до новітніх технологій. Це ускладнює ефективну адаптацію до змін, що відбуваються в глобальному економічному середовищі.

Метою дослідження є оцінка впливу глобальних економічних змін на стратегічне планування підприємств в Україні, а також визначення ризиків, пов'язаних з адаптацією до таких змін. Методологія дослідження охоплює

аналіз наявних підходів до управління ризиками, а також розробку інструментів для прогнозування впливу глобальних змін на підприємства.

У процесі дослідження доведено, що для підвищення стійкості підприємств необхідно впроваджувати інноваційні методи стратегічного планування, зокрема, використання сучасних технологій для прогнозування економічних змін. Це дає можливість підприємствам адаптувати свої стратегії в реальному часі, знижуючи ризики й підвищуючи ефективність діяльності. Крім того, значна увага повинна бути приділена впровадженню адаптивних стратегій управління, що дасть змогу підприємствам гнучко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі.

Результати дослідження можуть бути використані на практиці для покращення стратегічного планування на підприємствах, що сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності, стійкості та здатності ефективно управляти зовнішніми ризиками. Перспективи подальших досліджень можуть бути зосереджені на розробці моделей прогнозування змін в економічному середовищі, а також удосконаленні підходів до адаптації підприємств до глобальних викликів. Це дасть можливість забезпечити довгострокову стабільність і збереження конкурентних переваг на міжнародному рівні.

Ключові слова: *глобальні економічні зміни, стратегічне планування, підприємства, управління ризиками, адаптація, інноваційні методи, фінансова стійкість.*

Assessing Risks of Global Economic Changes on the Strategy of Enterprises in Ukraine

Nadiia Ragulina,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Digital Technologies and Design and Analytical Solutions, Faculty of Production Automation and Digital Technologies, Metinvest Polytechnic Technical University LLC,

<https://orcid.org/0000-0003-0199-2833>

***Abstract.** The study's relevance is determined by the significant impact of global economic changes on the strategies of enterprises in Ukraine experiencing economic instability. Reforms in international trade relations, geopolitical tensions, technological innovations and environmental challenges create new risks for business, especially for companies that are not ready for such changes. This study found that Ukrainian enterprises face several serious challenges, including insufficient financial resilience, supply chain disruptions, and limited access to the latest technologies. This makes it difficult to effectively adapt to changes in the global economic environment.*

The purpose of the study is to assess the impact of global economic changes on the strategic planning of enterprises in Ukraine and identify the risks associated with adapting to such changes. The research methodology includes an analysis of existing risk management approaches and the development of tools for forecasting the impact of global changes on enterprises.

The study proves that to increase the resilience of enterprises, it is necessary to introduce innovative methods of strategic planning, particularly the use of modern technologies to predict economic changes. This allows enterprises to adapt their strategies in real-time, reducing risks and increasing efficiency. In addition, considerable attention should be paid to implementing adaptive management

strategies, allowing enterprises to respond flexibly to changes in the external environment.

The study results can be used in practice to improve strategic planning at enterprises, which will increase their competitiveness, sustainability, and ability to manage external risks effectively. Prospects for further research may focus on developing models for forecasting changes in the economic environment and improving approaches to adapting enterprises to global challenges. This will make it possible to ensure long-term stability and maintain competitive advantages at the international level.

Keywords: *global economic changes, strategic planning, enterprises, risk management, adaptation, innovative methods, financial sustainability.*

Постановка проблеми. Глобальні економічні зміни, що відбуваються під впливом нових викликів та тенденцій, значною мірою впливають на стратегії підприємств, зокрема в Україні, де економіка перебуває в стані активної трансформації. Світові процеси, такі як інтернаціоналізація, посилення цифровізації, зміни в глобальних ланцюгах постачання, а також нестабільність, спричинена геополітичними факторами, створюють нові ризики та можливості для підприємств. Ці зміни вимагають від українських компаній гнучкості, здатності до адаптації та впровадження інноваційних підходів у стратегічне планування.

Проблематика впливу глобальних економічних змін на підприємства України є надзвичайно актуальною через необхідність оцінки ризиків, які впливають на фінансову стабільність, операційну діяльність та конкурентоспроможність. Зокрема, зростання невизначеності в міжнародному середовищі, коливання валютних курсів, зміни умов торгівлі, вимоги до екологічної стійкості та стрімкий розвиток технологій вимагають розробки ефективних стратегій ризик-менеджменту. Наукове дослідження в цій сфері спрямовано на вдосконалення методів аналізу, прогнозування та управління

ризиками, що дає змогу підприємствам швидше реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Практичне значення дослідження полягає у формуванні рекомендацій для підприємств щодо підвищення стійкості до глобальних викликів. Це охоплює розробку стратегій, які базуються на інноваційних підходах, посиленні інтеграції в міжнародні ринки та використанні сучасних цифрових інструментів. Таким чином, дослідження сприяє вирішенню важливих завдань підвищення ефективності функціонування підприємств у мінливих умовах світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінка ризиків глобальних економічних змін на стратегію підприємств в Україні логічно структурується навколо трьох основних напрямів: теоретичні основи управління ризиками, практичні стратегії підвищення економічної стійкості та адаптація підприємств до умов невизначеності. Перший блок досліджень зосереджено на загальних теоретичних засадах ризик-менеджменту. У статті І. Чмутової та А. Гайналій запропоновано комплексний підхід до інтеграції ризик-менеджменту в стратегію підприємств. Основним результатом є інструменти для ідентифікації ризиків, які дають можливість мінімізувати їхній вплив, забезпечуючи стійкість бізнесу [1]. Результати роботи В. Тебенко, Л. Болтянської та О. Лисака підтверджують, що управління ризиками є основним фактором конкурентоспроможності підприємств, особливо в умовах зростання глобальних загроз. Автори показали, як ризикоорієнтовані стратегії можуть підвищити фінансову ефективність [2].

Другий блок робіт сфокусовано на практичних аспектах економічної стійкості підприємств. У дослідженні Д. Хахальова та О. Гагарінова визначено роль економічної стійкості як основи сталого розвитку. Окреслено стратегічні напрями, що охоплюють диверсифікацію ризиків та підвищення інноваційного потенціалу [3]. Робота В. Гарикавої, О. Славкової та Т. Волотовської доповнює цей напрям, зосереджуючись на викликах для

українського менеджменту. Розроблено також антикризові стратегії, які знижують вплив зовнішньої нестабільності [4]. У монографії під редакцією О. Булатової визначено стратегічні заходи з покращення економічної безпеки підприємств. Результати містять аналіз викликів та пропозиції для зниження впливу глобальних трансформацій [7].

У статті І. Федулової описано інструменти ризик-менеджменту, які інтегруються в бізнес-процеси для підвищення їхньої ефективності. Результатом є застосовні на практиці методи управління ризиками, які можуть бути адаптовані до умов нестабільності [5]. Роботу В. Власової, І. Тарновської та Д. Недолі зосереджено на стратегічній адаптації підприємств до турбулентного середовища. Результати підкреслюють важливість гнучкості стратегічного планування [6].

Третій блок об'єднує дослідження, присвячені міжнародним практикам та їхній адаптації до українських реалій. Міжнародний досвід представлено в роботі С. К. Нарадда Гамаге (S. K. Naradda Gamage) та співавторів, які дослідили моделі виживання малих і середніх підприємств у кризових умовах. Результати підкреслюють важливість інноваційного підходу до управління ризиками [10]. Аналогічно, дослідження С. Бондаренко (S. Bondarenko) та колег присвячено реструктуризації підприємств, пропонуючи ефективні стратегії зниження ризиків у трансформаційних процесах [11]. У роботі Т. Кулініч (T. Kulinich) та співавторів акцент зроблено на моделюванні управління ризиками, яке забезпечує ефективне реагування на виклики зовнішнього середовища [12].

Завершальним етапом є дослідження, які пропонують практичні інструменти для кризового управління. У статті О. Полінкевич (O. Polinkevych) та інших висвітлено управління бізнес-ризиками під час пандемій і криз, акцентуючи на адаптивних системах, які мінімізують втрати підприємств [13]. У роботі С. Криштанович (S. Kryshchanovych) зі співавторами

запропоновано моделі реагування на ризики, що базуються на гарантуванні економічної безпеки підприємств через ефективне використання ресурсів [14].

Таким чином, аналіз дає можливість розкрити основні напрями досліджень: від теоретичних засад до практичних рішень, спрямованих на підвищення економічної стійкості українських підприємств в умовах глобальних економічних змін. Взаємодоповнюваність досліджень сприяє створенню цілісного уявлення про управління ризиками в сучасному бізнесі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Усупереч значним досягненням, дослідження глобальних економічних змін і їхнього впливу на підприємства в Україні має низку нерозв'язаних питань. Недостатньо враховуються специфічні фактори українського ринку в наявних підходах до управління ризиками, що ускладнює адаптацію підприємств. Сучасні методи прогнозування не здатні враховувати швидкі зміни в зовнішньому середовищі, що знижує ефективність стратегічного планування. Крім того, залишається недослідженою комплексна модель адаптації підприємств до викликів фінансової стабільності та технологічного розвитку. Ці прогалини потребують подальшого вивчення, щоб підвищити стійкість підприємств і ефективність їхнього стратегічного планування. Пропоноване дослідження має на меті заповнити ці прогалини та розробити нові підходи для адаптації до глобальних змін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета дослідження полягає у визначенні основних ризиків, зумовлених глобальними економічними змінами, та оцінці їхнього впливу на стратегії підприємств в Україні з розробкою рекомендацій для підвищення їхньої стійкості та адаптивності.

Завдання статті:

1. Проаналізувати сучасні глобальні економічні зміни, ризики, що впливають на діяльність підприємств в Україні, та оцінити ефективність

сучасних підходів до управління ними, урахуваючи специфіку українського ринку.

2. Розробити інструментарій для прогнозування впливу глобальних змін на стратегічне планування підприємств, зокрема, у сфері фінансової стабільності, ланцюгів постачання та технологічного розвитку.

3. Запропонувати практичні рекомендації щодо посилення стійкості та конкурентоспроможності підприємств через інноваційні підходи та стратегічне планування з урахуванням виявлених проблем і ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальні економічні зміни, спричинені динамічним розвитком технологій, інтеграційними процесами, геополітичною нестабільністю та іншими факторами, значно впливають на функціонування підприємств, зокрема, в Україні. Серед основних аспектів, що змінюють структуру глобальної економіки, можна виділити технологічну революцію, зміну міжнародних торговельних відносин, зростання ролі екологічних факторів та нестабільність фінансових ринків. Ці зміни супроводжуються ризиками, які потребують системного аналізу та врахування у стратегічному плануванні підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив глобальних економічних змін на підприємства в Україні

Глобальна зміна	Пов'язані ризики	Вплив на підприємства в Україні
Технологічна революція	Ризик технологічного відставання	Зростання конкуренції через упровадження нових технологій конкурентами
Зміна міжнародних торговельних відносин	Ризик втрати доступу до міжнародних ринків	Скорочення експорту через зміну умов міжнародної торгівлі або торговельні санкції
Геополітична нестабільність	Ризик політичної нестабільності та регіональних конфліктів	Невизначеність у плануванні через вплив війни та політичних криз

Екологічні фактори	Ризик невідповідності екологічним стандартам	Необхідність додаткових інвестицій у модернізацію виробництва
Нестабільність фінансових ринків	Ризик валютних коливань та інфляції	Погіршення фінансової стійкості через зростання вартості кредитів та валютні втрати

Джерело: сформовано автором на підставі [1, с. 509; 4; 7, с. 42- 56; 8, с. 18]

У сучасних умовах глобальні економічні зміни суттєво впливають на функціонування підприємств в Україні, створюючи нові ризики та виклики. Технологічна революція стимулює зростання конкуренції на ринках, особливо через швидке впровадження нових технологій міжнародними компаніями. Українські підприємства часто виявляються менш підготовленими до таких змін через обмежений доступ до фінансування інноваційних проєктів та нерівномірність рівня технологічного розвитку. Це формує нерівні умови конкуренції та загрожує їхній довгостроковій конкурентоспроможності.

Зміни в міжнародних торговельних відносинах, які супроводжуються зростанням протекціоністських заходів та новими регуляторними вимогами, стають суттєвим бар'єром для українських експортерів. Зокрема, порушення логістичних ланцюгів через геополітичні конфлікти та зміна напрямів торгівлі значно обмежують можливості виходу українських товарів на міжнародні ринки. Це створює додаткові витрати для підприємств, пов'язані з адаптацією до нових умов, і часто спричиняє втрату частини ринкових позицій.

Геополітична нестабільність залишається основним фактором, який впливає на економічну діяльність у країні [8, с. 19]. Воєнні дії спричинили значні втрати промислових потужностей, порушення внутрішнього ринку та відтік кваліфікованих кадрів, унаслідок чого підприємства змушені пристосовуватися до нових умов, шукаючи можливості для релокації виробництв і зменшення залежності від зон ризику.

Екологічні зміни, викликані впровадженням міжнародних стандартів та вимог щодо сталого розвитку, формують нові виклики для підприємств, особливо в промислових секторах. Український бізнес часто не готовий до значних інвестицій у модернізацію технологій, необхідних для зменшення негативного впливу на довкілля. Це призводить до ситуації, коли підприємства зазнають ризику штрафів і втрати конкурентних переваг у міжнародних торговельних угодах.

Нестабільність фінансових ринків створює додаткові виклики для підприємств в умовах зростання валютних коливань і підвищення кредитних ставок [8, с. 19]. Така ситуація значно ускладнює фінансове планування та обмежує можливості залучення інвестицій. Це зумовлено низьким рівнем довіри міжнародних інвесторів до економічної стабільності регіону, що ускладнює доступ до капіталу для розвитку стратегічних проєктів.

Сучасний стан українських підприємств демонструє високий рівень уразливості до глобальних змін через структурні особливості економіки, слабкий рівень фінансової підтримки та низький ступінь інтеграції в глобальні технологічні та економічні процеси. Це потребує глибокого розуміння поточних ризиків і здатності адаптуватися до нових умов через оптимізацію діяльності та стратегічне планування.

В умовах глобальних економічних змін управління ризиками стає головним інструментом забезпечення стабільності та конкурентоспроможності підприємств. Наявні підходи до управління ризиками базуються на класичних принципах і водночас адаптуються до сучасних викликів, таких як цифровізація, геополітична нестабільність, зміна клімату та динаміка міжнародних ринків. В Україні специфіка застосування цих підходів зумовлена економічною нестабільністю, впливом воєнного конфлікту, а також структурними особливостями національної економіки. Оцінка ефективності таких підходів дає змогу зрозуміти їхню придатність для

розв'язання актуальних проблем і розробити рекомендації щодо їхньої оптимізації (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз наявних підходів до управління ризиками в умовах глобальних економічних змін

Підхід до управління ризиками	Основні характеристики	Переваги	Недоліки в контексті України
Традиційний ризик-менеджмент	Базується на ідентифікації, оцінці та моніторингу ризиків	Простота застосування, універсальність	Відсутність адаптації до динамічних змін
Цифрові системи управління ризиками	Використання автоматизованих платформ і аналітики великих даних	Підвищення точності прогнозів, швидкість обробки даних	Висока вартість упровадження, недостатній доступ до технологій
Інтегрований ризик-менеджмент	Охоплює всі аспекти діяльності підприємства	Системний підхід, урахування взаємозв'язків між ризиками	Складність реалізації в умовах обмежених ресурсів
Стратегічне управління ризиками	Включає ризики у процес стратегічного планування	Підтримка довгострокових цілей	Недостатня гнучкість у короткостроковій перспективі
Адаптивні підходи	Орієнтовані на швидке реагування на зміни	Висока гнучкість	Потребують розвинених систем моніторингу

Джерело: сформовано автором на підставі [2, с. 174; 5, с. 67-68; 7, с. 105-136; 16, с. 196-197]

Сучасна практика управління ризиками в Україні свідчить про те, що традиційні підходи все ще переважають серед підприємств, а особливо малого

та середнього бізнесу, через їхню простоту та низьку вартість упровадження. Однак такі методи часто виявляються недостатньо ефективними в умовах високої динамічності та непередбачуваності змін. Використання цифрових систем залишається обмеженим через високу вартість технологій, відсутність доступу до необхідної інфраструктури та низький рівень цифрової грамотності. Інтегровані та адаптивні підходи демонструють вищу ефективність, але їхня реалізація ускладнюється через відсутність необхідних ресурсів і системної підтримки держави.

Значний потенціал у розвитку управління ризиками має використання стратегічного планування, яке дає можливість враховувати їх на ранніх етапах прийняття рішень. Проте в Україні цей підхід є обмеженим через короткостроковість бізнес-цілей, що зумовлено економічною нестабільністю. Адаптивні підходи, хоч і демонструють перспективність, потребують розвинених систем моніторингу та оперативного реагування, які ще є недостатньо поширеними на національному рівні. Отже, оцінка наявних підходів свідчить про необхідність інтеграції сучасних технологій та підвищення рівня їхньої адаптивності до специфічних умов українського ринку.

Прогнозування впливу глобальних змін на основні аспекти стратегічного планування підприємств є критично важливим інструментом у сучасних умовах невизначеності та динамічних трансформацій [4]. Ефективний інструментарій сприяє не лише адаптації підприємств до змін, але й використанню нових можливостей для підвищення своєї конкурентоспроможності. На відміну від наявних підходів, які часто обмежуються статичними моделями аналізу, запропонований інструментарій інтегрує методи аналізу великих даних, моделювання сценаріїв і динамічного прогнозування. Він побудований на основі сучасних економетричних і алгоритмічних моделей, що забезпечують більш гнучкий і адаптивний підхід до оцінки ризиків і можливостей.

Цей інструментарій передбачає використання кількісних і якісних методів, зокрема, аналізу тенденцій, побудови сценаріїв розвитку, моделювання поведінки основних ринкових індикаторів і оцінки впливу макроекономічних факторів. Такий підхід дає змогу враховувати специфіку українського ринку, включаючи геополітичні та економічні особливості (Рис. 1).

Рис. 1. Структура інструментарію прогнозування впливу глобальних змін на стратегічне планування підприємств

Джерело: власна розробка автора

Аналіз макроекономічних факторів передбачає застосування сучасних економетричних моделей та аналізу тенденцій для виявлення основних ризиків і можливостей, які виникають у глобальному економічному середовищі. Цей етап спрямовано на дослідження таких змін, як валютні коливання, динаміка інфляції, зміни торговельних угод і вплив геополітичної нестабільності. Практичне застосування цього аналізу забезпечує підприємствам можливість прогнозувати вплив макроекономічних чинників на їхню діяльність, що дає можливість завчасно адаптувати стратегії фінансового планування, оптимізувати використання ресурсів та зменшити вразливість до зовнішніх шоків. У результаті підприємства можуть підвищити свою фінансову стійкість і конкурентоспроможність у динамічних умовах.

Сценарне моделювання базується на використанні таких інструментів, як метод Монте-Карло, SWOT-аналіз та PESTEL-аналіз, які сприяють побудові кількох альтернативних сценаріїв розвитку подій залежно від різних зовнішніх умов [10, с. 4–5]. Цей підхід дає можливість підприємствам підготуватися до потенційних змін у ринковій ситуації, урахуваючи як найкращі, так і найгірші можливі варіанти розвитку. Практичне значення сценарного моделювання полягає в підвищенні гнучкості стратегічного планування, що допомагає мінімізувати ризики та оптимізувати процес прийняття рішень у ситуаціях невизначеності. Завдяки цьому компанії отримують здатність реагувати на зміни в зовнішньому середовищі з мінімальними втратами.

Оцінка ринкових тенденцій здійснюється за допомогою аналізу великих даних та машинного навчання, що дає можливість досліджувати поведінку споживачів, зміну попиту та пропозиції на ринках, а також прогнозувати довгострокові зміни. Застосування таких методів дає змогу підприємствам ідентифікувати нові ринкові можливості, оцінювати життєздатність нових продуктів і формувати ефективні маркетингові стратегії. Практичне використання результатів цього етапу забезпечує підприємствам конкурентну перевагу, сприяючи своєчасному виявленню можливостей для зростання та зниженню ризиків, пов'язаних із невідповідністю ринковим очікуванням.

Моніторинг поведінки конкурентів передбачає збір даних про конкурентів, аналіз їхніх стратегій та бенчмаркінг. Цей крок сприяє кращому розумінню підприємствами ринкового середовища, виявленню сильних та слабких сторін конкурентів, а також прогнозуванню їхньої поведінки. Практичне значення такого моніторингу полягає в можливості адаптації власних стратегій відповідно до ринкових умов, що створює умови для підвищення ефективності управління конкурентними перевагами. Завдяки цьому підприємства можуть уникнути надмірної конкуренції та знайти ніші, що залишаються недоосвоєними.

Інтеграція результатів у стратегічне планування містить розробку інтерактивних дашбордів і стратегічних карт, які забезпечують комплексний підхід до аналізу отриманих даних та їхнього використання для прийняття рішень. Практичне застосування цього етапу дає змогу підвищити якість управлінських рішень шляхом візуалізації даних, що сприяє швидкому та ефективному реагуванню на зміни зовнішнього середовища. Використання інтегрованих інструментів допомагає підприємствам забезпечити довгострокову стійкість та ефективність у динамічних умовах глобальної економіки.

Сучасні підприємства в Україні постають перед значними проблемами, які ускладнюють їхню адаптацію до зовнішніх викликів, створених глобальними економічними змінами. Однією з основних є обмежена фінансова стійкість, зумовлена нестабільністю валютних курсів, високими кредитними ставками та обмеженим доступом до фінансових ресурсів. Така ситуація поглиблюється недостатньою розвиненістю ринків капіталу в Україні, що обмежує можливості залучення довгострокових інвестицій для розвитку стратегічних проєктів. Крім того, короткостроковий характер фінансових зобов'язань більшості підприємств збільшує їхню вразливість до економічних потрясінь.

Ланцюги постачання також зазнають значного впливу зовнішніх викликів, зокрема, через геополітичну нестабільність та воєнні дії. Руйнація інфраструктури, зростання логістичних витрат та ускладнений доступ до міжнародних ринків спричиняють перебої в постачанні критично важливих ресурсів. У результаті підприємства змушені шукати альтернативні джерела постачання, що не завжди відповідає їхнім потребам за якістю чи вартістю. Нестабільність постачань також впливає на виконання контрактних зобов'язань, що погіршує репутацію компаній і створює додаткові ризики для їхньої діяльності.

У сфері технологічного розвитку визначальною проблемою є нерівномірність доступу до сучасних технологій [15, с. 1560]. Відсутність необхідної інфраструктури та ресурсів для впровадження інновацій обмежує конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародних ринках. Підприємства малого та середнього бізнесу найчастіше не мають можливості фінансувати модернізацію виробничих процесів, тоді як великі компанії зосереджені на збереженні поточного рівня виробництва, що ускладнює їхню адаптацію до вимог сучасного ринку.

Також важливим фактором є нестача кваліфікованих кадрів, здатних працювати з новітніми технологіями. Відтік висококваліфікованих фахівців за кордон і недостатній рівень підготовки нових спеціалістів у закладах освіти створюють дефіцит професійних компетенцій, що уповільнює темпи розвитку підприємств. Ситуація ускладнюється також низьким рівнем державної підтримки в упровадженні технологій, що є критично важливим у перехідний період.

Підвищення стійкості та конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальних економічних змін вимагає впровадження інноваційних підходів та вдосконалення стратегічного планування. Застосування сучасних технологій є однією з основних рекомендацій, оскільки вони забезпечують можливість підвищення продуктивності, зменшення витрат та оптимізації бізнес-процесів [2, с. 175]. Використання аналітики великих даних, автоматизації процесів та цифрових платформ дає можливість підприємствам приймати обґрунтовані рішення на основі точних і своєчасних даних. Це особливо актуально для українських компаній, які прагнуть інтегруватися в глобальні ринки та адаптуватися до змін.

Стратегічне планування повинно включати елементи прогнозування, що дають змогу підприємствам розробляти сценарії розвитку залежно від зовнішніх факторів [9]. Особлива увага має приділятися диверсифікації діяльності, що охоплює вихід на нові ринки, створення нових продуктів і

адаптацію до змін у попиті. Такий підхід мінімізує ризики, пов'язані з економічною невизначеністю, і дає можливість підприємствам залишатися гнучкими в умовах змін.

Інноваційні підходи також передбачають інвестиції в розвиток людського капіталу [3, с. 149]. Проведення програм навчання для персоналу, орієнтованих на опанування сучасних технологій і стратегічного мислення, дає можливість формувати конкурентоспроможну робочу силу. У цьому контексті важливим є розвиток партнерства із закладами освіти, що сприятиме підготовці кадрів відповідно до потреб ринку.

Ще одним важливим елементом є розвиток партнерських відносин у бізнес-середовищі. Установлення стратегічних альянсів з іншими компаніями, державними установами та міжнародними організаціями дає шанс ефективно обмінюватися ресурсами та досвідом. Це сприяє оптимізації витрат, упровадженню спільних інноваційних проєктів і формуванню довгострокових конкурентних переваг.

Реалізація цих рекомендацій на практиці дасть можливість підприємствам України стати більш стійкими до глобальних викликів, знизити залежність від зовнішніх факторів та забезпечити стале зростання. Інтеграція інновацій та стратегічного планування стане не лише засобом адаптації, але й джерелом створення нових можливостей для розвитку, що підвищить конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження встановлено, що глобальні економічні зміни, включаючи технологічну революцію, зміни в міжнародній торгівлі, геополітичну нестабільність, екологічні виклики та нестабільність фінансових ринків, мають значний вплив на стратегії підприємств в Україні. Вони вимагають системного підходу до оцінки ризиків та впровадження інноваційних підходів у стратегічне планування. Особливості українського ринку, зокрема, економічна нестабільність, руйнування інфраструктури та обмежений доступ

до фінансування, поглиблюють ці виклики, потребуючи адаптації наявних підходів до ризик-менеджменту.

Серед основних проблем, які перешкоджають адаптації підприємств, виокремлено низьку фінансову стійкість, порушення ланцюгів постачання, нерівномірність доступу до сучасних технологій та дефіцит кваліфікованих кадрів. Установлено, що традиційні підходи до управління ризиками не відповідають сучасним викликам через їхню статичність та неврахування динамічних змін у зовнішньому середовищі.

На основі проведеного аналізу запропоновано інтегрувати інноваційні технології, такі як аналітика великих даних, автоматизація процесів та моделювання сценаріїв, у процес стратегічного планування підприємств. Розроблено рекомендації щодо посилення фінансової стійкості через диверсифікацію джерел фінансування, оптимізації логістики шляхом цифровізації та підвищення кваліфікації персоналу відповідно до сучасних вимог ринку.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці інтегрованих моделей прогнозування ризиків, які поєднують кількісний аналіз із якісними методами оцінки.

Список використаних джерел

1. Чмутова І., Гайналій А. Оцінка глобальних ризиків з позицій управління безпекою підприємств України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. Вип. 336. С. 506-514.

2. Тебенко В. М., Болтянська Л. О., Лисак О. І. Управління ризиками як напрям забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. Вип. 49. С. 169-177.

3. Хахалєв Д., Гагарінов О. Економічна стійкість підприємства як основа сталого розвитку в умовах глобальних змін. *Modeling the Development of Economic Systems*. 2024. Вип. 3. С. 145-151.

4. Гарикава В. Ф., Славкова О. П., Волотовська Т. П. Управління ризиками в умовах нестабільності: виклики для менеджменту в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. Вип. 1. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13347958> (дата звернення: 18.09.2024).

5. Федулова І. В. Стратегія ризик-менеджменту. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Вип. 1(1). С. 64–73. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20453/fedulova.pdf> (дата звернення: 18.09.2024).

6. Власова В., Тарновська І., Недоля Д. Бізнес-стратегія підприємства в умовах турбулентного зовнішнього середовища. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-85> (дата звернення: 18.09.2024).

7. Булатова О. В., Захарова О. В., Карпенко О. І., Федоров Е. В. Економічна безпека країн в умовах сучасних глобальних трансформацій: виклики, загрози, ризики / за заг. ред. д.е.н., проф. О. В. Булатової. Київ: МДУ. 2024. 290 с.

8. Білоус С., Власенко А. Управління ризиками на підприємстві. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 8(08). С. 17–21.

9. Чайкіна А. Особливості інтеграції ризик-менеджменту в систему управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-5> (дата звернення: 18.09.2024).

10. A Review of Global Challenges and Survival Strategies of Small and Medium Enterprises (SMEs) / S. K. Naradda Gamage et al. *Economies*. 2020. Vol. 8, no. 4. P. 79. URL: <https://doi.org/10.3390/economies8040079> (date of access: 21.09.2024).

11. Bondarenko S., Ivanchenkova L., Okhrimenko O., Zybareva O., Karpitskaya M., Huz M. Risk Management of Enterprise Restructuring Strategy. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology*. 2020. Vol. 11, No. 5. P. 14–25.
12. Kulinich T., Andrushko R., Prosovykh O., Sterniyuk O., Tymchyna Y. Enterprise Risk Management in an Uncertain Environment. *International Journal of Professional Business Review*. 2023. Vol. 8. No. 4. P. 47. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8956451> (date of access: 18.09.2024).
13. Polinkevych O., Khovrak I., Trynchuk V., Klapkiv Y., Volynets I. Business Risk Management in Times of Crises and Pandemics. *Montenegrin Journal of Economics*. 2021. Vol. 17. No. 3. P. 99–110.
14. Kryshchanovych S., Gutsulyak V., Huzii I., Helzhynska T., Shepitchak V. Modeling the process of risk management response to the negative impact of risks as the basis for ensuring economic security. *Business, Management and Economics Engineering*. 2021. Vol. 19. No. 2. P. 289–302.
15. Hutsaliuk O., Koval V., Tsimoshynska O., Koval M., Skyba H. Risk Management of Forming Enterprises Integration Corporate Strategy. *TEM Journal*. 2020. Vol. 9. No. 4. P. 1518-1523.
16. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Dorofeiev D. Innovation Risk Management in Financial Institutions. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. Vol. 18. No. 1. P. 190–202.